

REFLECTAREA LEGISLAȚIEI INTERNAȚIONALE ȘI EUROPENE PRIVIND PROTECȚIA ATMOSFEREI, APEI ȘI SOLULUI ÎN LEGISLAȚIA DIN ROMÂNIA

**Protecția mediului în contextul prevenirii
și combaterii poluării**

LIDIA LENUȚA BĂLAN

**REFLECTAREA LEGISLAȚIEI INTERNAȚIONALE
ȘI EUROPENE PRIVIND PROTECȚIA ATMOSFEREI,
APEI ȘI SOLULUI ÎN LEGISLAȚIA DIN ROMÂNIA**

**Protecția mediului în contextul prevenirii
și combaterii poluării**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BĂLAN, LIDIA LENUȚA

Reflectarea legislației internaționale și europene privind protecția atmosferei, apei și solului în legislația din România : protecția mediului în contextul prevenirii și combaterii poluării / Lidia Lenuța Bălan. -

București : Editura Universitară, 2014-

3 vol.

ISBN 978-606-28-0081-9

Vol. 1. - 2014. - ISBN 978-606-28-0062-8

349.6(498)

504.74(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062800628

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Prefață	7
Introducere	11
Capitolul I. Poluarea mediului și implicațiile principale ale acesteia	13
§1. Noțiuni introductive	14
1.1. Cauzele principale ale poluării mediului în general	21
1.2. Clasificarea formelor poluării	34
1.3. Aspecte generale și specifice privind poluarea atmosferei, apei și solului	36
1.4. Implicațiile poluării factorilor de mediu asupra sănătății și vieții oamenilor	53
§2. Măsuri de prevenire și combatere a poluării factorilor de mediu	62
2.1. Regimul prevenirii și combaterii poluării în plan internațional și european	62
2.2. Reglementări naționale privind prevenirea și combaterea poluării mediului	68
2.3. Aspecte de drept comparat	73
Capitolul II. Principiile generale și specifice care stau la baza prevenirii și combaterii efectelor poluării mediului	78
§1. Trăsăturile definitorii ale principiilor dreptului mediului în prevenirea și combaterea efectelor poluării	78
1.1. Aspecte conceptuale	83
1.2. Considerații metodologice	89
§2. Principiile generale cu rol în prevenirea și combaterea efectelor poluării	91
2.1. Principiul acțiunii preventive	96
2.1.1. Considerații generale	95
2.1.2. Consacrarea principiului pe plan european și internațional	97

2.1.3. Consacrarea principiului pe plan național	102
2.2. Principiul precauției	102
2.2.1. Considerații generale	102
2.2.2. Aplicarea principiului în dreptul internațional și european	103
2.2.3. Reglementări interne privind aplicarea principiului precauției	108
2.2.4. Recunoașterea aplicării principiului precauției de Curtea Internațională de Justiție	109
2.3. Principiul reținerii poluanților la sursă	109
2.3.1. Considerații generale	109
2.3.2. Reglementări naționale privind aplicarea principiul reținerii poluanților la sursă	111
2.4. Principiul poluatorul plătește	114
2.4.1. Geneza principiului	114
2.4.2. Reglementarea principiului pe plan internațional și european	115
2.4.3. Reglementarea principiului pe plan național	117
2.5. Principiul informării și participării publicului la luarea deciziilor de mediu, precum și accesul la justiție în problemele de mediu	122
2.5.1. Geneza principiului	122
2.5.2. Reglementarea principiului pe plan internațional și european	124
2.5.3. Reglementarea principiului pe plan național	129
§3. Principii specifice cu rol în prevenirea și combaterea efector poluării	131
3.1. Principiile specifice protejării și conservării mediului acvatic	132
3.2. Principiile specifice protecției calității aerului	141
3.3. Principii specifice protecției solului	145
§4. Aspecte de drept comparat privind principiile specifice dreptului mediului	148
§5. Aspecte de jurisprudență	154
Bibliografie	154

PREFAȚĂ

Prezentul volum reprezintă capitolul I și II din teza mea de doctorat intitulată: „*Reflectarea legislației internaționale și europene privind protecția atmosferei, apei și solului în legislația din România*” și consacră o arhitectură coerentă a activităților de cooperare și colaborare în vederea combaterii poluării mediului materializate prin adoptarea de reglementări internaționale cu vocație universală și regională care completează instrumentele naționale cu constatarea că nici până în prezent aceste reglementări nu sunt armonizate pe deplin și în mod corect; am analizat o serie de definiții privind poluarea mediului atât în plan internațional, european cât și pe plan național; sunt enumerate și identificate cauzele principale ale poluării cu conturarea conceptuală a acestora; ierarhizarea formelor poluării.

Cu această ocazie am constat *imposibilitatea combaterii consecințelor poluării naturale, fapt pentru care am propus definirea noțiunii de „poluare naturală” și „adoptarea unor norme juridice specifice” care să reglementeze limitarea și să se combată acolo unde este posibil, consecințele acestei poluări asupra sănătății, a vieții oamenilor și a mediului înconjurător.*

Acest volum cuprinde și analiza unor elemente generale și speciale relative la poluarea atmosferei, apei și solului; implicațiile acestor poluări asupra vieții și sănătății oamenilor, încheind cu descrierea în plan analitic a măsurilor internaționale, europene și naționale în scopul prevenirii și combaterii poluării factorilor de mediu.

Cu ocazia cercetării întreprinse am constat, că la nivel național s-au înregistrat în diferite areale geografice poluării

semnificative, drept pentru care consider că statul român trebuie să se implice în mod activ la reducerea poluării mediului până la pragul admis de cerințele Uniunii Europene, prin măsuri și pârghii care să determine industriile să folosească tehnologii performante, bazate pe sisteme de reducere și stopare a poluării mediului înconjurător.

Acolo unde este cazul, dacă capacitatea industriilor nu oferă posibilitatea să se folosească tehnologii performante de reducere a poluării, statul ar trebui să intervină prin acordarea unui sprijin substanțial în cofinanțarea deținerii unor astfel de tehnologii prin care să se limiteze emisiile de poluanți în atmosferă.

De asemenea, volumul conține și o serie de concluzii și propunerii de perfecționare a legislației naționale în contextul analizei unor elemente de drept comparat din Republica Moldova, Belgia, Franța, Germania, Italia, Brazilia, China, Japonia și India și cu prezentarea obiectivă a unor soluții din jurisprudența națională și europeană.

În prezentul volum au fost analizate și principiile generale și specifice care stau la baza prevenirii și combaterii poluării mediului structurate pe o cercetare analitică a trăsăturilor definitorii a principiilor dreptului mediului cu prezentarea în mod obiectiv și progresiv, a unor principii generale precum: (principiul acțiunii preventive, principiul precauției, principiul „poluatorul plătește,” principiul informării și participării publicului la luarea deciziilor de mediu, etc.) și a principiilor specifice protecției atmosferei apei și solului, așa cum acestea sunt consacrate în plan internațional, european și național.

Sunt cuprinse o serie elemente de drept comparat și prezentarea critică a jurisprudenței cu unele contribuții personale și propuneri *de lege ferenda* în domeniu.

Am constatat astfel, că în plan european, dreptul mediului conține principii fără un statut bine reglementat, ci cu un statut intermediar, neavând reguli juridice depline și direct aplicabile, ci pârghii pe care Uniunea Europeană își fondează politica de mediu în general și politicile sectoriale, în special până la cristalizarea principiilor fundamentale, problematica acestora a fost exprimată în cadrul celor șase programe de acțiune potrivit cărora principiile exprimate nu au caracter obligatoriu cu toate acestea programele de acțiune, sunt cele care au dat startul în evoluția ulterioară a principiilor dreptului mediului european și nu numai.

De asemenea, tot cu ocazia cercetărilor întreprinse am constat că unele principiile ca de exemplu, principiul protejării și conservării mediului acvatic se realizează, în cadrul unor măsuri de prevenire și de combatere a contaminării cu substanțe și agenți poluanți. Reglementarea acestor măsuri de îndepărtare a efectelor poluării, de cele mai multe ori s-a dovedit a fi inefficientă, dacă ne raportăm la insuficiența și lipsa unor instrumente financiare, care să permită folosirea unor tehnologii performante pentru epurarea apelor uzate sau prin aplicarea unor proceduri de tehnologizare a sectoarelor industriale care generează poluarea.

Recunoașterea faptului obiectiv, că interdependența naturală nu se oprește la frontierele politico-militare ale statelor, ci conferă principiilor dreptului internațional al mediului un evident caracter transfrontalier și chiar universal, în stadiul actual de dezvoltare a reglementărilor juridice în domeniu, cele mai importante principii și-au găsit deja o consacrare expresă, iar conținutul și semnificațiile lor, notabile realizări.

În ceea ce privește România, problematica principiilor a evoluat în aceeași direcție cu cea de la nivel european, mai exact, o parte dintre principiile exprimate la nivel european și

internațional le regăsim dezvoltate și consacrate în legislația română.

În perspectivă, pe plan intern, în conformitate cu tendințele generale de globalizare, alături de afirmarea deplină a principiilor dreptului internațional al mediului, propun să se contureze și să se dezvolte noi reguli și principii generale circumscrise obiectivului esențial al protecției mediului, prin modificarea și completarea dispozițiilor Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.195/2005 privind protecția mediului, care să facă față la provocările existente și viitoare în scopul ocrotirii și conservării eficiente a factorilor de mediu, pentru generațiile prezente și viitoare.

Autoarea

INTRODUCERE

În contextul unor transformări sociale, politice și economice, desfășurate de-a lungul timpului la nivel internațional și european pentru protecția mediului s-a făcut resimțită nevoia unor recunoașterii legislative menite să promoveze protecția stringentă a mediului și să garanteze existența omului la un mediu sigur, sănătos, nepoluat și echilibrat ecologic.

Aceste transformări au impulsionat crearea unor dimensiuni de reflectare și de soluționare a problemelor de protecție, conservare, securitate și de dezvoltare a mediului înconjurător care au determinat la nivel internațional și european conturarea și cristalizarea unui sistem legislativ ecologic axat pe o cooperare internațională în materie capabil să facă față în mod generic la eventuale repercursiuni și degradări ale mediului înconjurător.

Noile tendințe de dezvoltare socială globală trasate la începutul secolului XXI au venit însă cu o nouă abordare radicală asupra cooperării internaționale a mediului înconjurător stabilind pentru dreptul internațional al mediului un set de obiective teoretice și practice, ce constau cu preponderență în: consolidarea comunității internaționale în vederea soluționării problemelor ecologice globale, asigurarea unei colaborări efective în acest sens, respectarea și executarea obligațiilor asumate.

Toate aceste obiective au fost impulsionate de frecvența destul de mare a crizelor ecologice și a consecințelor lor, care răspândite pe suprafețe întinse ale Terrei, au determinat adevărate catastrofe pentru mediul ambiant¹.

¹ Pot fi menționate în acest sens: Mareele Negre (Torney Canyon din anul 1967, Ekofix, din anul 1908, accidente nucleare (cum ar fi cel de la

Ca urmare a efervescentei acestor evenimente au fost adoptate reglementări internaționale și europene care să urmărească protecția și combaterea degradării mediului ambiant.

Cernobîl din anul 1986), ploile acide care au distrus suprafețe întinse din pădurile Europei de Nord și a Marilor Lacuri, distrugerea pădurilor tropicale, epuizarea stratului de ozon ce au determinat pe scară largă pericole majore pentru populația globului.

CAPITOLUL I

POLUAREA MEDIULUI ȘI IMPLICAȚIILE PRINCIPALE ALE ACESTEIA

§1. Noțiuni introductive

Omenirea pentru a avea o existență stabilă și favorabilă pe pământ trebuie să dispună de un mediu prielnic de viață care să îi permită dezvoltarea în parametri morali, sociali, intelectuali, în vederea obținerii unui progres și a unei bunăstări pentru prezent și fără să compromită necesitățile generațiilor viitoare.

În dorința de progres, omul prin capacitatea sa de a-și valorifica experiența, de a continua să descopere, să inventeze, să creeze, s-a dovedit apt și să transforme mediul înconjurător, putând realiza beneficii dar și daune incalculabile, când această putere este folosită în mod abuziv, fără rațiune, fără cunoașterea de către om a naturii, a legilor ei și fără respectarea riguroasă a acestora².

Ignorând multă vreme, faptul că mediul s-a transformat în sens negativ ca urmare a intervenției forțate, s-au înregistrat pagube majore, fără precedent și fără posibilitatea remedierii acestora³.

² Corneliu Răuță, Stelian Cârstea, *Prevenirea și combaterea poluării solului*, Editura Ceres, București, 1983, p.14.

³ Un exemplu edificator de pagubă majoră, fără precedent și fără posibilitate de remediere este și cea înregistrată în anul 1948 în SUA, Pennsylvania, orașul Donora de impurificare a aerului, în care cu concursul aglomerării unor fumuri toxice și a unor condiții deosebite meteorologice, s-a generat o poluare atmosferică profundă soldată și cu îmbolnăvirea a 42% din cei

În decursul timpului, populația lumii a cunoscut creșteri majore, care produc la rândul lor deșeuri, reziduuri și dejecții care contribuie în mod semnificativ la dezvoltarea fenomenului de poluare⁴.

Noțiunea de poluare are un sens larg și cuprinzător, moștenit de la latinescul polluo-polluere care înseamnă a murdări, pângări, profana,⁵ dar folosirea ei nu este adecvată

12000 de locuitori, cu maladii cardiace și respiratorii și 20 de decese. În Franța, în apropierea Văii Mondane, ca urmare a impurificării aerului generat de o poluare majoră din sectorul industrial, s-a înregistrat o poluare a solului de aproximativ 700 de hectare și 16565 de arbori uscați.

⁴ În Germania, în apropierea bazinului Ruhrului cantitatea pulberilor căzute pe suprafața terenurilor agrare a ajuns la un quantum de aproximativ 312 000 de tone pe an iar pe segmentul silvic s-au înregistrat pierderi de aproximativ 70 000 de hectare.

În SUA, ca urmare a poluării aerului, s-au înregistrat daune majore în detrimentul agriculturii, iar în Olanda, anual, se fac estimări de pierderi majore, de aproximativ 500.000 euro. În Franța în jurul orașului Paris în fiecare zi sunt înregistrate căderi de noxe, de acid sulfuric și pulberi, care afectează sănătatea umană și determină regrese pe sectorul horticol.

În România, înainte de anul 1990, pe anumite areale geografice, cum ar fi zona Copșa Mică, fabricile de ciment au creat poluări majore asupra întregului ecosistem din acea zonă, ca urmare a concentrațiilor masive de noxe de zinc, arseniu, dioxid de sulf și plumb, provocând daune culturilor prin deprecierea calității legumelor și fructelor. La celălalt capăt al țării, respectiv la Năvodari, în județul Constanța, zeci de hectare de teren arabil au fost compromise ca urmare a emisiilor de pulberi și noxe eliminate de industria siderurgică din zonă.

⁵ În mitologia greacă se vorbește despre un patron al poluării Angias (Angeas), rege din Elis, vestit pentru nenumăratele sale cirezi de vite și grajduri uriașe abandonate ani de zile, a căror curățire a constituit a 5 –a muncă a lui Heracles. La porunca lui Eurystheus, Heracles s-a angajat să le curețe într-o singură zi, cerând o răsplată, dacă avea să reușească, la care Angias s-a învoit. Schimbând cursurile râurilor Alpheus și Peneus și abătându-le prin grajduri, eroul a făcut ca până seara tot gunoiul să fie dus de ape. Pentru că a refuzat să își țină făgăduiala, Angias a fost pedepsit mai

numai evidențelor impurificării mediului ci tuturor proceselor, oricât de subtile ar fi ele, care împovărează viața și natura cu pierderi ireparabile⁶.

Poluarea desemnează o activitate prin care omul își ruinează, își întinează propria sa ambianță. Astfel de acțiuni nu este caracteristică însă numai omului intrat într-o perioadă de dezvoltare accelerată, omului contemporan și nici măcar omului în genere. Este o lege naturală generală conform căreia orice ființe vii produc deșeuri care, nelimitate din mediul lor de viață, le fac imposibilă continuarea activității și chiar a vieții însăși⁷.

Deși nu avem o definiție unanim acceptată de comunitatea științifică internațională, poluarea mediului trebuie să aibă în vedere conservarea și îmbunătățirea calității mediului, pentru preîntâmpinarea unor efecte negative asupra mediului, a sănătății umane și a bunurilor materiale.

Neexistând o armonizare deplină a regimurilor juridice de protecție, în vederea prevenirii și combaterii poluării mediului, s-a impus necesitatea creării unei colaborări internaționale.

Pornind de la acest deziderat, în plan juridic, poluarea mediului include o complexă și vastă paletă de activități de colaborare și cooperare, concretizată în elaborarea și adoptarea unor instrumente juridice cu vocație universală și regională sub forma diverselor tratate, convenții sau documente ce aparțin organismelor internaționale.

târziu de Heracles, în urma unui război pornit împotriva lui Angias, iar cu ocazia victoriei, eroul a inițiat Jocurile Olimpice.

⁶ Una din cele mai vechi dispoziții care interzice poluarea se găsește în Codul Suediei din anul 1734 și se referă la faptul că „proprietarul unui fierăstrău mecanic trebuia să vegheze astfel ca rumegușul de lemn să nu stăvilească cursul de ape, aerului și să nu fie dus de apă pe câmpii și terenuri agricole”.

⁷ Lucian Ghinea, *Apărarea naturii*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p.5.